

J.V. Foix

Sol, i de dol
Les irreals omegues
Onze Nadals i un Cap d'Any

labutxaca

J. V. Foix

Sol, i de dol
Les irrealis omegues
Onze Nadals i un Cap d'Any

Edicions 62
Barcelona

© Hereus de J. V. Foix, 2012, 2018
© de la Notícia mínima: Jordi Cornudella, 2018

Primera edició en aquest segell: febrer del 2018
© d'aquesta edició: Edicions 62, s.a.,
labutxaca

Fotocomposició: Moelmo, s.c.p.
Impressió: Liberdúplex
DIPÒSIT LEGAL: B. 28.342-2017
ISBN: 978-84-17031-62-6

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de
l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació
pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa
a les sancions establertes per la llei.

Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos
Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar
algun fragment d'aquesta obra

(www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).

Tots els drets reservats.

TAULA

Notícia mínima (JORDI CORNUDELLA), 13

SOL, I DE DOL

Descàrrec, 19

No'm clam d'algú qu'en mon mal haja culpa, 21

Sol, i de dol, i amb vetusta gonella, 23. Oh! Si prudent i amb paraula lleugera, 24. Saber narrar en llenguatge vigorós, 25. Entre negrors veig mil camins oberts, 26. Bru i descofat, i descalç, d'aventura, 27. No pas irós, ni trist, si dellà el riu, 28. Em plau, d'atzar, d'errar per les muralles, 29. Jo tem la nit, però la nit m'emporta, 30. Ver és—em dic quan soliu per la duna, 31. Amb ulls carnals opòs núvols i mars, 32. Per clares fonts i forests remoroses, 33. Si en cru matí naveguen en mar corsa, 34. Com el pilot que força els governalls, 35. Com el macip errabund per les aules, 36. Quatre colors aparien el món, 37. No crec perir puix que el traspàs ignor, 38. No cerc ni amb aquell qui, vagarós, 39. És per la Ment que se m'obre Natura, 40.

Si pogués acordar Raó i Fol·lia..., 41

Si pogués acordar Raó i Fol·lia, 43. A sol eixit, en dia riallós, 44. ¿On són, oh mar, els déus i llurs imatges, 45. Si plauen a l'esguard els bells vestirs, 46. Si de noiet delia l'hora malva, 47. Si de minyó em plaïa la pintura, 48. En tendre prat gaudir el paisatge estricte, 49. Fuig el real però la sang m'aviva, 50.

Si en golf d'argent el cor és l'insurrecte, 51. La Nit, diem; i el cor comú batega, 52. Si en el camí perdut entre gatsaules, 53. ¿Quin mar fullós quan bufa el foranell, 54. Si llibertat està en coratge d'hom, 55. Seguir, de nit, la mar, de punta a punta, 56. No ets proteu, però Un Tal t'escridassa, 57. Ah!, si amb levites de verda llustrina, 58. Tots som illencs de Terra de Jovença, 59. No pas l'atzar ni tampoc la impostura, 60.

Chi è questa che ven, ch'ogn'om la mira, 61

Entre els morats i l'ocre, en carrer clos, 63. En port travat ets l'algosa clapera, 64. A tu, reflex d'un altre tu en clausura, 65. ¿A quin abís tots dos, a quin repòs, 66. ¿Com és la carn, guanyat el goig, d'inerta, 67. ¿Qui em viu en tu amb joia inseparable, 68.

Tant ai mon cor ple de joia, 69

Vinguen els remes que só d'estirp romeva, 71. Com vol d'ocells en cel d'abril, afua, 72. Jo sóc aquell que en mar advers veleja, 73. Entre el cordam, mira la mar, Marcel·la, 74. Tirem ençà, vers el cap de la vila, 75. Caramenut! Canut!, criden, immunes, 76. Bufeu, vents seculars—oh quin brogit, 77. Fútil joc: dius, i te'n rius, que ets d'Atenes, 78. Jo só l'apòcrif que tu creus insigne, 79. Sota les voltes diu Marta que es mulla, 80.

M'allegro e canto nella stagion novella, 81

Alcem la mà si els murs són blancs! (Al fons, 83. Ballem peus nus a l'alba nova! (I ella, 84. El negre i el carmí! Sí, só de borra, 85. Au, Filomena, que la mar s'acosta!, 86. Fugiré carrer enllà, o-í! Finestra, 87. Porta les xifres ben altes! I tomba, 88. Corren els trens d'estiu sota vitrina, 89. Nus i florits premem dins l'ample cup!, 90.

Fecit quoque Dominus Adae tunicas pelliceas, 91

Feu, Senyor Déu, el meu treball més dur, 93. Miser i trist apregon la tenebra, 94. Això és ver i no. El cor encén, 95. Colc, Senyor Déu, la Figura Carnal, 96. A l'erm obac bastim casal i erola, 97. ¿A quin bivac en planella perduda, 98. Cerc el que lluu entre pedra i calçobre, 99. A l'endeví vaig per falsa drecera, 100. Si el cel és alt, i tan alt, i més alt, 101. Les mans en creu i el front signat amb cendra, 102.

LES IRREALS OMEGUES

Excuses, 105

I. Per a ésser a temps a l'ofertori em vaig haver de tirar al riu, tocant a la presa de Monistrol; però la plaça de davant el temple era tan canviada, que vaig tenir el pressentiment de trobar-me en una ciutat funcional escandinava. A l'altra banda del riu, els allistats de totes les lleves: hoplits, mame-lucs, geníssers, milicians, etc., escoltaven els oracles i cridaven el text de llurs pancartes:—Il faut s'engager! Il faut s'engager!, Abêtissez-vous! Abêtissez-vous!, 109.

II. En Creixells i jo establíem, hora foscant, l'orografia d'imaginariis planetes després d'haver discutit la cronologia dels «Diàlegs» de Plató. En engegar la moto per tornar a casa, va arribar la Palmira amb un extravagant vestit de vellut carmesí, i per falsos corriols i ponts llevadissos se'm va endur al ball, 112.

III. En un penyal d'Aiguadolç el pintor Sunyer i jo, en un migdia de març, intentàvem d'aturar un vol de gavinots. Hauríem volgut ésser soldats, però les banderes del nostre regiment havien estat arrestades, 115.

IV. Passàvem per corriols nocturns amb gavetes al cap

curulles d'inútils ciments. Ens miràvem i no ens coneixíem. Elles també hi eren, al peu de les fonts estroncades, 117.

V. Vam arribar en aquell poble i no hi havia ningú, però per places i passatges sentíem la fressa dels qui foren i de llurs danses, i les esquerdes dels murs esbossaven la faç dels qui vindran. Una llegenda clandestina, gravada al peu d'unes figures que imitaven, rústegues, uns míseros infants, deia: «Sempre som en existència d'altri». Vam fugir pel coll fronterer vestits amb pells primitives i carregats de llibres, 119.

VI. Baixava de Coll Formic al Brull, i en ésser prop de la Morera em van aturar els cíclops. Volia fugir, però, burxanc en mà, em van forçar a mirar com ensacaven llibres i més llibres meus, impresos i inèdits, pergamins dels avantpassats sostrets al rector dels Torrents de Lladurs i manifestos ever-sius. El meu cos fullava com un faig, i un ull desclòs als brulls del front em va fer veure, aiguosa i transparent, la meua pròpia irrealitat, 122.

VII. Vagava aquell vespre pels barrancs de Begur on eren, somicares, els saurins. Al tombant de Sa Tuna un clam de veus germinatiu acompanyava tot d'ombres dansaires. D'un branc selvàtic d'alzina penjava, abandonada, la vesta estival d'una noia. Li vaig parlar com si hi fos, 124.

VIII. Els falsos gratacels badaven llurs obertures al mar. Ella i jo passàvem per una insòlita vorera alçada a molts metres de la calçada. En les foscors d'aquella nit, cercàvem l'astre del nostre destí. Les branques dels arbres, que endevinàvem perduts entre llaguts i barcasses, cedien al doll de les neus tardanes. Ens volíem dir adéu, però una mà invisible ens va tancar la boca, 126.

IX. En palmells d'or guardem els ulls de pedra dels faraons vençuts per l'home que erra solitari per orris i calelles, 128.

X. A ple sol contemplàvem el joc de cossos i objectes abstractes projectats damunt la sorra. De tant en tant ens dis-

trèiem al pas de les xarxaires, que portaven al cap amples canastres amb gavines mortes, 131.

XI. Al peu d'una muralla ciclòpia l'home de la granota blava, més alt que tots, encerava corretges i ajustava politges. De tant en tant, des de les pregoneses d'una estranya visera, em mirava, sorrut. Jo feia el distret tot mirant el mar, amb un llibre vell a la mà, 133.

XII. Vaig obrir, cos balb, els calaixos on guardava milers de versos que no recordava d'haver escrit mai. La Pilar m'assegurava—era un vespre fullós amb un cel baix guspirejant de llavis—que els havia llegits. Els calaixos eren plens de mans compactes i dures que estrenyien les meves amb estranys designis, 135.

XIII. Ens havíem banyat a la Cativa i, a sol colgant, contemplàvem, després d'haver fullejat una vella crònica nacional, com tot de reis antics amb amples capes vermelles tenien llur assemblea al serrat de Cap Gros, 138.

ONZE NADALS I UN CAP D'ANY

Compliments, 143

I. També vindrem, Infant, a l'hora vella, 147.

II. Tot és ací, 149.

III. Nova balada del Cap de Creus, 150.

IV. Si l'altra nit jo cavalcava al ras, 153.

V. Caraeixut i sense un sou, 155.

VI. Ho sap tothom, i és profecia, 156.

VII. Hi vam anar pel call de la segrera, 159.

VIII. Allunyeu-me dels vents, isoleu-me del mar, aparteu-me dels cims... i acompanyeu-me ensús, 161.

IX. Ni em bato ni vaig al fort, 163.

X. Si, d'hora, vaig pels munts, 166.

XI. Si jo fos marxant a Prades, 168.

XII. La pluja, que s'ha posat la vesta de l'orat de la casa del cim, se m'acosta tota dolça, em dóna un pom de flors i em diu de cercar el Nom per les clarianes de l'altre vocabulari, 171.

DESCÀRREC

Lent, aquest llibre recull els sonets que l'autor escriví el 1913, el 1916, el 1918-1923 i el 1927. Els més aparentment dissemblants poden ésser contemporanis, els més discrepants —en aparença?— d'altres versos seus són, per ventura, i en el temps, contigus; les locucions més llibresques no són pas sempre les més antigues. Els que tanquen el volum són recents, i hi han estat incorporats en ordenar-lo.

Els sonets aplegats sota els epígrafs «Tant ai mon cor ple de joia» i «M'allegro e canto nella stagion novella», escrits en dies ja colgats, pertanyen a una tria, feta amb pròdiga benevolència pel mateix autor, d'un recull més vast que no pensa publicar. Hi provava d'expressar, incidentalment, en ritmes vells i sons arcaics, les follies vitals i estètiques entenedores només per als qui en foren circumstants. Dubta d'haver-hi reeixit.

Llur publicació quan els escriví hauria semblat, a l'autor, una insolència; ara l'afecta com una maceració.

L'autor no intenta plaure; ni desplaure. Ni complaure's. De què no fa, tampoc, expedient. Però il·lustra la seva afecció pel dolç romanç que li assigna una estirp terral i la permanència a la vasta comunitat que acull, en un mil·lenari, els seus, els provençals i els toscans.

Qui collacioni els texts presents amb els d'algunes edicions originals, ultra la regularització del metre i la substitució, rara, d'alguns mots, descobrirà lleugeres modificacions en la grafia. Pròdig d'apòstrofs, l'autor, a causa de l'irresolt problema de les elisions (proves immediates li n'han confirmat la permanència), havia imitat, en certa manera, els antics. Ha preferit, és

clar, d'adaptar-se a les normes recomanades modernament pels més hàbils. Més: no es desesperança; no creu difícil la fixació d'unes normes de lectura adaptades a la pràctica d'aquests.

Octubre 1936

NO·M CLAM D'ALGÚ QU'EN MON MAL HAJA CULPA

AUZIÀS MARCH

*Totz lo món me par sol un ortz,
E mos chans no m'es mai conortz.*

RAIBAUTZ DE VAQUEIRAS

*Me n'ané en un boscatge on estava en plor
Tan fort desconortat, que·l cor m'era en dolor;
Mas per ço car plorava hi sentia dolçor.*

LLULL

*Così nel mio parlar voglio esser aspro
Com'è negli atti questa bella pietra,
Maggior durezza e più natura cruda.*

DANTE

Sol, i de dol, i amb vetusta gonella,
Em veig sovint per fosques solituds,
En prats ignots i munts de llicorella
I gorgs pregons que m'aturen, astuts.

I dic: On só? ¿Per quina terra vella,
—Per quin cel mort—, o pasturatges muts,
Deleges foll? ¿Vers quina meravella
D'astre ignorat m'adreç passos retuts?

Sol, sóc etern. M'és present el paisatge
De fa mil anys, l'estrany no m'és estrany:
Jo m'hi sent nat; i en desert sense estany

O en叔 de neu, jo retrob el paratge
On ja vaguí, i, de Déu, el parany
Per heure'm tot. O del diable engany.

Oh! Si prudent i amb paraula lleugera
Sabés fixar l'imperi de la ment,
I amb hàbils mots, la passió naixent,
Del meu estil pogués fer presonera;

Si, fugitiu de la faisó estrangera,
Arromancés en dura nit, dolent,
L'amor del Tot i del Res, sense esment
Del fosc i el rar, i a l'aspriva manera

Dels qui en vulgar parlaren sobirà,
—Oh Llull! Oh March!—, i amb claredat de signes,
Rústec però, sever, pogués rimar

Pels qui vindran; si, ponderats i dignes,
Els meus dictats guanyessin el demà,
Sense miralls ni atzurs, arpes ni cignes!

Saber narrar en llenguatge vigorós
Deler i desig, i plers, i sense esforç
Rimar bells mots amb el ritme dels cors
Amants o folls; i, gens fantasiós,

—Oh dolç fallir!—, coronar de lluors
Éssers de carn, tot oblidant els morts
I l'ombra llur, reial, i d'un bell tors
Reprendre el tot vital i rigorós.

Saber sofrir sense llanguir, i amar
Sense esperar, i essent, ardit, del segle,
Témer l'enuig i al nàufrag dar la mà;

Viure l'instant i obrir els ulls al demà,
Del clar i l'obscur seguir normes i regla
I enmig d'orats i savis, raonar.

Entre negrors veig mil camins oberts
I ulls clucs, de nit, ateny els ports segurs;
Els gels són calds, i res no és confús,
Els cels són blaus i els prats, al lluny, més verds.

Membres lligats, encalç l'indret advers,
I són coixins i flors els rocs més durs;
Sóc a París, i entre ermots, a Lladurs,
Ensems vestit i nu, i en calls incerts.

El real, doncs, què és? Puix que a ple sol
Vaig per canals obscurs; i entre la gent,
En vast desert, perdut. El fadrí mol

Sens gra ni boll, i la passa indolent.
Oberts, els ulls són buits; i on va, què vol,
Ni el cuitós sap. I oposem cor i ment!

Bru i descofat, i descalç, d'aventura,
En dia fosc, per les platges desertes
Errava sol. Imaginava inertes
Formes sense aura i nom, i llur pintura.

I veia, drets davant llur sepultura,
Homes estranys amb les testes obertes,
Un doll de sang en llurs ombres incertes,
I un cel de nit fent dura llur figura.

Entre sospirs, el seny interrogava
Si veia just: ¿Les imatges funestes
Eren en mi o en la natura brava?

I m'ho pregunt encara en mil requestes:
Les ficcions—i jo en visc!—, ¿fan esclava
La ment, o són els seus camins celestes?

No pas irós, ni trist, si dellà el riu,
Entre pollancs, veig els celatges verds
D'un cap al tard, i d'uns míser coberts
El fum negrós fa el paisatge soliu,

Pens en qui fuig pels colls, ploraire, i diu
Que res no val, i nega l'univers,
I del compàs i el plom tothora advers,
I del concret, als déus clama si viu.

Puix que un deler m'empeny; i tants d'atzars
Em fan fruir, sense albir, alba i nits,
Els rierols morents en prats florits,

El ras nocturn i el cim desert, i al març,
Els comiats d'amor en rústics bars,
A sol colgant, entre besars humits.